

საკრიტიკო საგნებს დაჭბადებს ჩვენს მწერლობაში; შესაძლოა ის აზრიც დაჭბადოს, რომ რუსთველის წინადაც არსებობდა ხალხში დღემდე ან ახმად «ვეფხისტყაოსანი» და მხოლოდ რუსთველმა შეკრიბა, გააფასა და დაგამაღალა ხალხის გარდამხანაგებმა, მაგრამ ის უფრო სასურველია, რომ რუსთველის ნაწერი გავრცელდეს და ზაინერგა ხალხის გულში. ამხელ დაწვრილებით ღაზრავი აქ მეტი იქნება, რადგანაც აზრად მხოლოდ ის გვაქვს, რომ ამ საგანს მივაქციოთ საზოგადო კურთხევა, მაინც და მაინც ამ საკითხის გამოკვლევა მომავლის კრიტიკის საქმეა, და მაშინ სადასამ სიტყვას ნუ დავასწრობთ. ჯერ-ჯერობით ჩვენი მოვალეობა ის არის, რომ შევისწავლოთ, შევკრიბოთ ყოველივე, რაც შეეხება «ვეფხისტყაოსანს» და იმის თავგანსხვავებას, და ამით გზა გავუვლოთ მომავალს მწერლობას, კრიტიკას, ჩვენის მხრით ესეც საკმაო საშასხური იქნება. იმეუნდა უნდა ვიქონიოთ, რომ არავინ, ვისთვისაც მწერლობის ვითარება საკუთარსა სავანია, უკურადღეძობდეს არ დასტოვებს ამ წერილში მოხსენებულს სავანას და თავის დროსა და მოკვლეობას არ დაზოგავს.

ახალი ამბავი

- * ბანი სტალინიკი ჰმედას ეფუხის-ტყაოსანის დასაწყისი ქართულსა, რუსულსა, სომხურსა, გერმანულს და ფრანგულს ენებზე. წიგნი ამ დღებში გამოვიდა.
- * იბელები და ამ მოკლები ხანში გამოვიდა მეორე წიგნი „სახეობის კლანა ცხოვრებაში“, თარგმანი ბნ გ. წერეთლისა. წიგნი შეიცავს ას გვერდამდე.
- * კაცაის გზის გაფუტებაზე

ეებისა და უამინდობის გამო დიდი ზარალი მისცა ეპრობასა. საყველი-გროდ დაბრებული საქონელი კაცადამ ჩამდინებდა ასისა და ასისის თუნქისა გზაში ჩარჩა და დღესაც იმდღე არ არის, რომ მათე მოვიდეს ტფილისში და ან რაღა დრო იქნება, თუნდა მოვიდეს კიდევ. ის იყო მითხრი, რომ ზოგიერთი ქანაფავე, რომელიც კაცადამ მოდის, საქმოდ ძვირად ფასობდა ამას წინდ ტფილისში.

* თუ რამდენად უყურადღებოდ ეპრობათ ქალაქის სანიტარულს მდგომარეობას, გვიჩვენებს შემდეგი ვარაუბები: თამაშობის ქარავლის სარდალდებიდან გამოაქეთ აბოკებისა და სხვა ქუჩების ნარეკტი, ჰლირან სემინარიის ბაღის მახლობლად და ამის გამო საზარელი სუნი სდგას.

* ცხრა მარტს, ორ საათზე, ცხენის რკინის გზის სადგურთან, რაყესზე, ვილკო ტუში მარისლ ცვაქრებოდა დღესში და ქუჩაში, გზის ღიანდაგზე, დაეცნენ ორი ზურგინებით აკრებულნი ცხენი. ამ დროს მოვიდა ვაგონი მე-14-ში (კონსტუქციის მე-14 №-რი) და თუშე ვაგონში მოვიდა ხალხმა გააფრთხილა «ქუჩი», მაგრამ ამან ვაგონი არ შეაყენა და ვაგონმა თუშის სტეს უკან ფეხი მოამტვრია. თუშმა არ იცოდა, ვისთვის მიემართა საჩივრით, და დიდს წვალებითა და ვაგონით წაყვანა ფეხ-მოტვნილი ცხენი აულახისკენ.

- * სრუმები: სამი მარტს უმაღლესის ბრძანებით დანიშნული სასამართლო შეუდგა ოთხის კაცის გასამართლებას, რომლებსაც გენერალ ზაიდისა და სამის სხვა კაცის მოკლა ბრალდებათ. ავტო რისი იოხი დღეა, რაც საქმე სწარმოებს, მაგრამ ჯერ-ჯერობით მოწამეთა გამოკითხვა არ გათავებულია. ამ ორს სამს დღეში-კი საქმეს სრულიად დაზოგავს.
- * იქილამე: თებერვალში ცოფიანმა ძაღლმა დაჭინა გ. ტკერიშვილი

ლის ექვსის წლის ეყო, რომელიც აქაურმა მთავრებმა სახელმწიფო-ხარჯით გაგზავნა ოდესში საქმიოდ. ცხაწილი ამ დღებში დაბრუნდა ოსოქში სრულიად ჯან-მართლი.

* იქილამე: სხვა-დასხვა უბედური შემთხვევა ჩვენს ქალაქში არაკლებულა. ხუთის ქუჩის ერთი მოსოქი უნებრ-დაცეცრი იბოვენს ყელ-გამოქრილი... ზოგი ამბობს, რომ მოსოქს თავი თითონ მოუვლავს, ხოლო ზოგი იმ აზრისანი არიან, რომ იგი ვაჟსავეს მოუვლავთ. ენახით რას აღმოაჩენს გამოძიება.

* რუსეთის გავთები გენერლებზე, რომ ამ ზუსტების რუსეთის მოგზაურს ნ. ი. კუნსტოვს განზახე აქვს მიმოიაროს ჩრდილოეთი კავკასია და გამოკვლიოს ჩრდილო კავკასიის მყინვარები. კუნსტოვმა ავტოთე უნდა გამოიძიოს რუსეთის პრეზიდიუმთა იმ ადგილების ნიადაგი და შეინარჩუნოს. ყოველივესეც კუნსტოვმა უნდა შეასრულოს ორის წლის განმავლობაში. კუნსტოვს საავტოგრაფო საზოგადოებამ მისცა ამ სანდსათვის 600 მანეთი ფული.

* საავტოგრაფო საზოგადოების კავკასიის განყოფილებამ მიუმართავს თეთი სანიტარო საზოგადოებისათვის და უთხოვრია, რომ საზოგადოებამ იკისროს ვერედ წოდებულს დედორაკის მყინვარის გამოკვლევა, რასაც დიდი პრაქტიკული შინაშენლობა ექნება კავკასიის სახმელო გზისათვის და მეცნიერებისათვის. ამ სანდს შესახებ სანიტარო-ტორო საავტოგრაფო საზოგადოებამ პეტერბურგში წამოიხსენებია, რომ ეს საქმე პირდაპირი მოვალეობა საზოგადოების კავკასიურ განყოფილებისა და დედონის დაშეშის ყველის მასალა, რომელიც შეეხება კავკასიის მყინვარებს. ამ სანდის გამო საავტოგრაფო საზოგადოების დედაქანა მიმართოს თ. დონდუკოვს-კურსაკოს, ვითარცა პრეზიდენტს საზოგადოების კავკასიურ განყოფილების.

- * მ. მარტს მთავარ-მმართველი კავკასიის, თე. დონდუკოვს-კურსაკო, როგორც რუსეთის გავთები იფუტებინ, წყსულა ვარშაის რკინის გზით თავის მამულს სწოვსკო-ვში, რომელიც მდებარეობს სკოვის გუბერნიისში.
- * პეტერბურგის გავთები იფუტებინ, რომ ერთს ლონდონის მუშეუს უყენდა კარგ ფასად თავ.

* გორი: მს მარტს აქაურსკენის მოყვარე ქართული წარმოდგენა გამართეს საქველ-მოქმედი განზრახვით. ითამაშეს პიესა «ქარი ხუთის ცოლისა». თუმცა ამ წარმოდგენას დიდი წინააღმდეგობა გაუწიეს ზოგიერთებმა, ვისგანაც, პირაქით, დიდი იმდღე გამაზდა დაზმარებისა, მაგრამ მაინც თამაშობა მოხერხდა და საზოგადოებაც საქმოდ დაესწრო: შემოსავალი იყო ცამეტი თუმანი. დიდის მადლობის ღირსნი არიან მოთავენი ამ წარმოდგენის, რადგან საზოგადოებას ასე თუ ისე ავტემს ქართული თეატრი და ამისთანავე საქველ-მოქმედი აზრით ითამაშესა.

* მერიონის საპოლიტენიკო საზოგადოების სხდომაზე ბნ იოლოცინის, 19-ს თებერვალს, წაუკითხეს მოხსენება კავკასიის ლინეონის შესახებ. იოლოცინი ამბობდა, რომ კავკასიის ლინეონი ამ ყამად ბერი გაავტე საფრანგეთსა და ბელგიაში; შემდგომ-კი ეს ლინეონები კიდევ უფრო გასაღდება ევროპის ბაზრებში და, იმდღე, დიდს ცოლობას გაუწიეს საფრანგეთის ლინეონსა. იოლოცინი ისახრით, კავკასიის ლინეონები, არამც თუ ჩამოუვარდება ბურჟუაზიის ლინეონს, არამც კიდევ სჯობის; კავკასიის თეთრი ლინეონ სწავლობის ლინის მზახესია, მაგრამ გემოთ-კი ბერად უყვითესა. იოლოცინი მოხსენებლადან სჩას, რომ ცოქასიაში მოპყეთ წლიწინდით თითქმის თერთმეტი მილიონი და ნახევარი რუსული «ფედრა» ლინეონი («НОВОСТИ»).

- * მ. მარტს მთავარ-მმართველი კავკასიის, თე. დონდუკოვს-კურსაკო, როგორც რუსეთის გავთები იფუტებინ, წყსულა ვარშაის რკინის გზით თავის მამულს სწოვსკო-ვში, რომელიც მდებარეობს სკოვის გუბერნიისში.
- * პეტერბურგის გავთები იფუტებინ, რომ ერთს ლონდონის მუშეუს უყენდა კარგ ფასად თავ.

ჯარჯაძისაგან აღმოსავლეთის ძველ-ბური სხვა-დასხვა იარაღი, იმ პირობით, რომ ამ იარაღს ერქვას ჯარჯაძის სახელი.

* გზ. „Нове Обозрѣніе“-ს სწერეც კახეთელი, რომ სოფ. კოლაქში ამას წინად დეით ეჩნაძე, ოც-და-ოთხის წლისა. ექვი აულიათ მოკლული ორს სახლის-კაცსა და იქაურს ამასახლისავე, ადგილობრივი საზოგადოება მეტად შეუწყნებამ ამ გარემოებას, მით უფრო, რომ იმ სოფელში ეს მეოთხე მკვლელობაა.

უცხოეთი

მარბანი. როგორც გუშინ მოყვინდო, დღევანდელს ამერსტრასი და ბაისმირის უთითებობა შეგობილდა უთითებობა არ იყო, ვიდრე ვალკეში ვადანავიკლებოდა. ბედანსელებმა, რასაკვირველად, კარგად იცოდნენ, რომ მქეკადე უნებინ და ამისა მოკვლევა, ქალაქიდან ანგლისის დედაოფისს გაქტობას, ბურში არ კთხისმეობრან რანის განსება, არ მოსწონდათ იმას შესარი ზოლოტეა და უსართებოლა სამამედ მაინდათ იმისა ქეკეა ვარდ-მენტის სასელ-განთქმულ წყობს შესახებ. ეს არის მარტს, რომ ქვდა ყვად იმას ვათხვლებამ გერმანიაში, — ითავსებდნენ თუ არ კრიადა თ. ბისმარკი და ამერსტრონი? ბაისმირის გზე-თის დაზარაგ, რომ განკლებოთ ქვას ძალად აჯად არის და ფრად მოიაზრეს საქმეებითა, ყველამ მაქვად უყარდებდა, თუმცა ვერ-ჯერობით მაინც ასეც მადგაველად ამერსტრონი ჯღისებს და აფაქრეს გერმანისა. ვინც არს მგანა, სხვად იმას ვათხვლებამ, სე თუ გერმანისა შესამართლად დარწმუნებ? ქსრედ წაგვადეულად ამერსტრონი და მისინე-კი იმის ფაქტმა არაან, რომ ბისმარკის შემდეგ ვინ აქვსა დასრულია მმართველად საავტოგრაფისა. «National Zeitung» ბერლინის მითქმითოქმეს უყენს არ უგდესს და ამბობს:

შეთვისებული მამისაგან ერთხელ და სამუდამოდ ნაანდერბევი სიტყვები: «ვი შენს ტყავის ბრალი, თუ სწავლად არ იბეგით და შენზედ ავირამე ვაგივო». ეს მუქარა ყოველთვის ახსოვდა, ყოველთვის თვალწინ ედგა და ყოველთვის იმის ცდამო იყო, რომ როგორმე თავის ყოველ-კვირით მამის ოსხე-წყვეტა გამოაქყენებ. სასწილბებელში სანდროს თქვენ ევრასდეს ვერ ზნახავდით ნათამაშეს, ნარბენს. იმ დროს, როდესაც იმის ტოლები — სკოლის მოწაფენი ერთის ყოფით, ერთის გრანაბით, კიბინით, ხარხარით სწავლისაგან თავისუფლად დროს დიდს ცოქობად ანდრე, მხარულბებელს, სიანდრეებდნენ, — ბატარა სანდრო უტყველად სადმე მიმალულს კუთხეში კვლავთან ატუხული იდგა და დღერებდის სახით უტყველად თავის ამხანაგებს, თითქო სხვების მხარულბებელს-კი სძულს, ანუ თითოთი თავი ამ ბეკებისა არს ჰგონათ. არ შეიძლება, რომ სანდროს თავის ტოლ-ამხანაგისათვის ან სიტყვით, ან მოქმედებით რამ ეყენინებინ; პირაქით, თითონაც ეს ეყენადთ ყველას დაბრკობული და დაზარალი: რეყულსაც დაუხვდნენ ხოლმე, წიგნსაც მოსტაცებდნენ, სილასაც ვაგრტყამდნენ, რამე მარსაც გამოუგანებდნენ

და სულ უდანაშაულოდ მასწავლებლთაზე დაბეზლებდნენ. სპარალო სანდრო ყველას თიშნდა, ძალა-უტენ-ბურად იტანდა და სამაგიეროს ვაი-დახდას არაოდეს ფიქრადაც არ გაიტარებდა, ბერჯულ შარის მოღებით სხვის მაგიერად მასწავლებლისაგან სასჯელი მოუღია და თავის გამართლებას-კი ვერ მოუხერხებია, რადგან უსახლორა შიში და მორიდება ჰქორონდა მასწავლებლისა. ის ფიქრი, თუ მასწავლებელი ვაგვაჯერე, მამასთან მიიხილებოდა, ვერ წარმოადგენთ, რადგან ჰკაკედა წელში! როგორ შეიძლებოდა მასწავლებლის უნებური საქმე ჩაიდნა და იმის სიტყვისათვის და ბრძანებისათვის გადაეხეებინა. მასწავლებელს რომ ეთქვა — წყალში გადაეჯარო, სანდრო უარის მთქმელი არ იყო.

რადგან არც ვეს, არც კარგს საამხანაგო საქმეში სანდრო არავითარ მოწაწილობას არ იღებდა და ყოველთვის განაქცევებით და განმარტობით ეცხრა თავი, ამისათვის ამხანაგებს მაგერო რიგად იგი არ ეკმარებოდათ, არ უყვარდათ და მათი მხრივ წოდებდა «ინდოური» დამხანაგურა.

საკვირვლივ არ არის, რომ სიყრბითგანვე სანდროს დასრება ნამეტანი უხსიათობა, გაუბედაობა, უთა-

ურობა და უფროსის ნებისადმი უზომო მორჩილება. იმას ეგონა, რომ მთელი ჩემი სიცოცხლე, მოქმედება, კეთილდღეობა სხვაზედ არის დამოკლებული და ჩემი საქმე მხოლოდ ვაგონება, დაჯერება და თავზანთონობა. მოყვანის და ნაცობნი დედ-კაცები ხშირად იტყობდნენ ხოლმე: «ჩვენი სანდრო მეტად მშვიდი, წყნარი, კეთილი და მასამორენელი ყმაწვილია». არც სიტყვობდნენ. ყველა ეს თვისება, რომელიც ზოგიერთს სხვა თვისებასთან ერთად აღმაინის არსებას მეტად კი სახეს აძლევს, სანდროს უტყველად ჰქონდა. მაგრამ ეს სხვა «ზოგიერთა» თვისება, საუბედურად, ვარემობათა წყალობით მოკლებული და დაკარგული ჰქონდა.

III

სანდროს შვი, გრძელი ნაწივი გულში ჩარჩა და იმ დღიოვან იმის მფლობელის ნახვის სურვილი, ვითა მფუტურა ხეც სანდროს ნაპერწკალი, მუშუნველად, მძიმე-მძიმედ გულში შეგანა. მაგრამ მეტის-მეტე მორცხება და თან შიში, რომ არავინ შეუტყობს გულის წაღილი და მამის უტყობს არ ჩავდეს, ერთად აფრთხობდა და უკან აყენებდა. აივანზედ გამოსვლა თითქმის სრულიად მიატრია და რამდენიც დრო და ხანი მი-

დიოდა და იმის გულის აღმაძვროლ არსების ნახვის ნდობა ემატებოდა, იმდენი ვაბედით ვარეც გამოსვლა უნდებოდებოდა. უფრო მომეტებულად ძლიეს აინის კარების ზღრუბულის მიადწედა, აქვე გაჩერებოდა და ვარეც ცხირის გამოყვანას ვერა მქედდა, თითქო ვაგუთ თუ არა თავს, მაშინადვე მომეტებოდა. ზოგჯერ ძალიან მოიკრებდა, უცებ გამოვარდებოდა აივანზედ, თითქო უკან მოსდეს ვინმე, ერთ წამს გაჩერებოდა, მაგრამ გრძელის სარკმლისაკენ მიხედისათვის გამხდობა შეუძლებელი და თავისისავე საქმიე-ლით შერცხენილი, მთლად აწითლებული სახით, თავ-ჩაღუნული მეძებისაგან შემინებულ მწყურსავით უნდა ოთახისკენ გამოიპარებოდა და ნახევარის საათის განმავლობაში აფრიალებულს გულის ძლიეს დაიწყნარებდა.

სანდრო მიხვდა, რომ ვიღაც ახალგაზრდა ქალი სახლის პატრონის ოჯახში ხან-და-ხან კივარა-უქმედ დღეობდა. მაგრამ მეტის-მეტე მორცხება და თან შიში, რომ არავინ შეუტყობს გულის წაღილი და მამის უტყობს არ ჩავდეს, ერთად აფრთხობდა და უკან აყენებდა. აივანზედ გამოსვლა თითქმის სრულიად მიატრია და რამდენიც დრო და ხანი მი-

ვეს კიდევ, მაგრამ სანდროს თავის მხრივ მეორე ნაბიჯის წვდმა, პასუხის ედგემა არამც თუ ენებდებოდა, არამედ ყოველად შეუძლებელ საქმედ მიანდა.

ბოლოს და ბოლოს, როდესაც უტყობდა და სრულიად უნახავ ქალზედ ეტრება თითქმის ერთიანად შეიპყრო სანდრო, არა ერთხელ უფერქობა თავის გუნებაში: «ნეტავი ერთი მამყენი და სხვა არა მიღდა-რამა», მაგრამ შედეგ ამას დაუტყობდა: «ისე-კი, რომ მხოლოდ მე დავინახო და იმან ვიგოთა».

უტყობის ქალის ეინაობის ვაგებ სანდროს, რასაკვირველია, ძლიერ ადვილად შეეცოდა; ამისათვის საკითხი იყო მხოლოდ დარბასათვის მიემართა, რადგან იგი სახლის პატრონის ცოლთან, როგორც თავის ცოლისადმიანთა, ერთად ხშირად დაიბრუნებდა და, მასთანვე, ყველა იმასთან მიმსველი-მომსველს კარგა საქმოდ იცნობდა. ამას ვარდა მეორე გზაც ჰქონდა: იმის მფლობელი თვით სახლის პატრონის მოსამახუროსაგანაც შეეცოდა უტყობის ქალის ეინაობა, მაგრამ დროს ამ სავანზედ კითხება ვერ შეეძლებოდა და მოსამახუროსაც ვერ ეტყობდა. სანდროს პირველ შემთხვევაში ისე ქალის ეინაობა არ ენარბებოდა, როგორც მარტო ქალის სახის დანახვა, მაგრამ

